THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די אימיגראנטן צווישען דער באפעלקערונג פון די קאנאדער טורמעס

ווי עס איז די טעג באריכטעט געווארן אין פארלאמענט אין אטאווא, זיינען ביי סוף פונ'ם חודש מארט דאס יאר אין אלע קאנאדער טורמעס געווען פארשפארט 2,769 ארעסטאנטן. דאס איז, פאר א באפעלקערונג פון צען מי־ליאן, ניט קיין באזונדערס גרויסע צאל, און איז פראפאָרציאָנעל פיל קלענער, ווי די צאל פון שווערע פארברעכער אין די פאראייניקטע שטאטן.

פאר אונז, ווי געוועזענע אימיגראנטן, דארף אבער זיין פון באזונדער אינטערעס די צאל פארברעכער וואס די אימיגראנטישע באפעלקערונג האט ביינגעטראגן צו דעם דערמאנטן סך־הכל. ווי ס'איז באקאנט, באנוצן זיך אלע אונזערע אימיגראנטן שונאים (באזונדערס ביישאָ לאיד) מיט'ן ארגומענט, אז די "אויסלענדער" זיינען עס די, וואס שטעלן צו די גרעסטע צאל פאר־ברעכער, — אז די "אויסלענדער" בכלל זיינען א פארברעכערישער עלע־מענט. בעת די איינגעבארענע קאנאדער און איינגעוואנדערטע ברטישע אימיגראנטן זיינען געזעץ־ליבנדיקע מענשן און זיינען אמווייניקסטנס גע־נייגט צו פארברעכנס.

בעת לויט ביישאָ לאיד און אנדערע אימיגראנטן שונאים ווערט קא־נאדע ממש פארפלייצט פון אויסלענדער, וואס ווענן שוין באלד שיר ניט אריבער די ברטישע עלעמענטן אין געוויסע פראָווינצן, צייגט די טורמע סטאטיסטיק פון דעם אפשטאנד, אז די צאל פון נט־קאנאדער און ניט־ברטישע צווישן זיי איז אומבאדייטנד קלענער.

פון די 2,769 ארעסטאנטן אין די קאנאדער "פעניטענשערים", לייט'ן באריכט, זיינען געווען: געבארענע אין קאנאדע, 1,747 אין גרויס ברטא־ניע און אין אירלאנד, 326; אין אנדערע ברטישע לענדער, 36; אין די פאראייניקטע שטאטן, 223; אין רוסלאנד, 75; אין איטאליע, 66; אין עסט־ריך־אונגארן, 78; אין כינע, 62; אין רומעניע, 16; אין אנדערע פרעמדע לענדער, 140.

פון די דאזיקע ציפערן ווערט קלאר, אז די טענה, אז די איינגעוואנ־דערטע פון פרעמדע לענדער זיינען עלעמענטן מער גענייגט צו פארברעכנס ווי די קאנאדער געבארענע אדער ברטישע און אמעריקאנער איינגעוואנדער־טע, זיינען אבסאָלוט פאלש.

פאר אונז, ווי אידן, איז נאך איך אינטערעסאנט דער פאקט, וואס די צאל פון די פארברעכער וואס שטאמען פון די לענדער פון וואנען די מייסטע אידישע אימיגראנטן זיינען אהער געקומען (רוסלאנד, עסטריך־אונגארן און רומעניע) איז פארהעלטנסמעסיק קליין. ליידער זיינען דאָ די ארעסטאנטן ניט קלאסיפיצירט ווי זייערע נאציאָנאליטעטן, נאָר לויט'ן לאנד פון זייער אפשטאם. אנדערש, זיינען מיר זיכער, וואָלט די סטאטיסטיק געצייגט אן אומבאדייטנדיקע צאל אידן אין די קאנאדער "פעניטענשערים".

"פאראלעל פארקינג"

מיט יעדן יאר ווערט די צאל אוטאָמאָביל ביי אונז גרעסער, — ביי אונז אין שטאט ווי אין לאנד בכלל, — דערמיט ווערן שווערער די פאר־קער פראבלעמען. אין ווייניגע ווערט דאס דאזיקע פראָבלעם נאך קאמפלי־צירטער דערמיט, וואס ס'איז דאָ כמעט בלויז איין ארטעריע וואס פאר־בינדט די פארשיידענע וויכטיקערע טיילן פון שטאט: מיין סטריט און פארטעדזש עוועניו.

ביז איצט האט מען זיך געטרייסט דערמיט, וואס די דאזיקע גאסן זיינען ברייטער ווי די דורכשניטלאכע געשעפט־גאסן אין אמעריקאנער און קאנאדער שטעט, און קאנען דערפאר אויסהאלטן דעם וואקסנדיקן פארקער. לעצטנס אבער העלפט שוין ניט די ברייטקייט פון די גאסן, און די מאָטאָ־ריסטן קומט זיך אפט אויס דורכצושפארן זיך דורך זיי מיט שווערקייטן און מיט ריסקן.

לעצטן יאר איז מיין סטריט, נאך דער סאָבוויי, אויסגעברייטערט געווארן דורכדעם וואס די טראמוויי ליניעס זיינען צוזאמענגערוקט געווארן. איצט אבער קאן מען מער שוין די גאסן ניט אויסברייטערן, און דער איינציקער מיטל וואס ס'איז פארבליבן צו מאכן דעם פארקער פרייער, איז צו באשריינקען די "פארקינג" פריווילעגיעס ביי ביידע זייטן גאס.

מיט דעם צוזעק האט דער שטאטראט לעצטן אונטן אנגענומען א צאל רעגולאציעס, וואס וועלן פארשאפן גרויסע שווערקייטן צו די מאָטאָ־ריסטן, וואס דארפן זיך אפשטעלן אין די געשעפט געגנטן פון שטאט, — באפפרייענדיק דערביי אבער די גאסן פאר'ן דורכגייענדיקן פארקער.

די וויכטיקסטע פון די רעגולאציעס זיינען: "פאראלעל פארקינג" או־מעטום, און דער פארבאט פון "פארקינג" אויף מיין סטריט און פארטעדזש עוועניו אין די שעה'ן פון גרעסטן פארקער.

"פאראלעל פארקינג" איז שוין ביי אונז געווען איינגעפירט אין די שמעלערע גאסן פון פריער, און עס איז ניט באקוועם דערמיט, וואס דאס פאדערט א סך מער פלאץ און וואס אפט ווערט דער אוטאָמאָביל איינגע־פרעסט פון ביידע זייטן. פון אנדערע אוטאָמאָבילן, און ער קאן זיך ניט רירן פון ארט, ביז יענע גייען ניט אָפּ. איצט ווערט די דאזיקע אומבאקוועמלאכ־קייט אויסגעשפרייט אויך אויף די ברייטערע גאסן פון שטאט, וואס ווענט שאפן נאך א גרעסערן דוחק אויף "פארקינג" פלאץ.

דער פארבאט צו "פארקן" אוטאָמאָבילן אין די צענטראלע טיילן פון שטאט אין די "ראש" שעה'ן וועט מאכן פאקטיש אוממעגלאך ארויס־צופארן אויף אן אוטאָמאָביל אין צענטער פון שטאט אין די דאזיקע שעה'ן, ווייל עס וועט זיין אוממעגלאך אָפּצושטעלן זיך מיט אים. ניט אומזיסט האבן די געשעפטסלייט פון צענטער אזוי שארף באקעמפט די דאזיקע רעגולאציע: זיי קאנען פון איר פארלירן א סך געשעפטן.

די היגע אוטאָמאָביל אייגנטימער, וואס דארפן צופארן אין צענטער פון שטאט פאר זייערע געשעפטן וועלן זיכער אויך ארויסציינן זייער גרעס־טע אומצופרידנהייט מיט די נייע תקנות. אבער קיין אנדער ברירה ווי צו לייזן דאס פארקער פראבלעם איז קאנטיק ניט געווען. אזא קאן מען געפינען אין שאפן נייע פארבינדונגס גאסן, — אבער דאס וועט נאך דארפן געמען יארן צו דערגרייכן.

וואס מען מעג און וואס מען טאר ניט

די קוזיסטישע צייטונג אין קאסטאנצא, רומעניע, פירט אן אן אפענע העצע צו פאגראמען. אויף אן אנפראגע אין פארלאמענט וועגן דעם ענין, האט א מיניסטער געענטפערט, אז דאס האט צו טאן מיט דעם לאקאלן פראָ־קוראר.

אבער דעם לאקאלן פראָקוראר ארט קאנטיק ניט די געשיכטע. דער־פאר אבער האט די לאקאלע מאכט אין קישענעוו קאנפיסקירט די לאקאלע אידישע צייטונג, דערפאר וואס זי האט עפעס דערמאנט וועגן פריגין קאראל.

איז עס אין רומעניע, הייסט עס, א פארברעכן צו ריידן וועגן פריגין קאראל, — און די רעגירונג קאן אויספירן, מען זאל ניט ריידן. אבער צו העצען צו פאגראמען אויף אידן איז אפנים קיין פארברעכן ניט. — אדער די רעגירונג קאן גארנישט ניט טאן וועגן דעם: ס'איז דאך עפעס א פרייע לאנד . . .

באשריינקונגען געגן דער אידישער אמונה אונטער א נייעם געזעץ אין איטאליע

(ספעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא")
פון ג. סאכערדאטי (רוים)

אין די אלטע צייטן פון דער דעמאָ־ראטישער רעגירונג אין איטאליע האט זיך קיינער קיינמאל ניט אנגעהויבן קימערן וועגן דער רעליגיע פון די אינדיווידועלע ביירגער פון איטאליע. דער תלמוד אין זיין שולע און דער סאלדאט אין דער קאזאר־מע ווי אויך התזכלה ביים חתונה האבן זיינען קיינמאל אבער זייערע רעליגיעזע איבערצייגונגען ניט געפרעגט געווארן. די קירכע איז געווען פולשטענדיק אפגעטיילט פון דער מלוכה. דאריבער האט א קירכלא־כע חתונה ניט געהאט קיין ציווילע גילטי־קייט און דאריבער איז אין א רעגירונגס שולע רעליגיאן קיינמאל ניט געווארן אונ־טערריכטעט. דאס איז געווען א פרייוואט זאך און וועלכער קיינער האט זיך ניט גע־מישט.

צוליב די זעלבע טעמים האט זיך די אי־טאליענישע רעגירונג ניט געקימערט מכח די אידישע קהלות, ניט מיט די ראבינער, מיט די שולן מיט זייער פינאנציעלער עק־וויסטענץ־מעגלאכקייט. איינציקע קהלות, נאר אין דער פראווינץ ערטער ווי פיע־מאנט, עמיליען און טאסקאנא האבן גע־האט פון דער אלטער רעגירונג פון יאר 1857 די דערלויבעניש אין די מאכט אויס־צומאנען קהלה־שטייערן פון אלע ארטיקע אידן. איינמאל אבער, ווען א אידישע גע־מיינדע אין נארד איטאליען האט זיך גע־ווענדעט צום ליבעראלן מיניסטער פרעזי־דענט דעפרעטיס און אנגעפרעגט צי די זעלבע רעכט, וועלכע די אויבנדערמאנטע קהלות געניסן, קאנען גילטיק זיין אויך פאר אלע אנדערע אידישע קהלות אין אי־טאליען, האט דער פרעמיער אויף דעם גע־ענטפערט, אז עס וואלט געווען געזונטער פאר דיר אין די פראגע איבערהויפט ניט צו דערוועקן ווייל אויב ניט, וועט ער גע־צוואנגען זיין די פריווילעגירטע לאגע פון די אייניקע קהלות אפצושאפן.

מיט דעם אפשלוס פון קאנקארדאט צווישן מוסאָליני'ס רעגירונג און דעם וואַ־טיקאן, האט זיך די לאגע פולשטענדיק געענדערט. שוין אין פעברואר 1929, ווען דער קאנקארדאט איז געשלאסן געווארן, האט מען נעקאנט פאראויסזעען אז די אי־טאליענישע רעגירונג וועט מוזן ענדערן כע חתונה ניט געהאט קיין ציווילע גילטי־קייט און דאריבער איז אין א רעגירונגס שולע רעליגיע קיינמאל ניט געווארן אונ־טערריכטעט. דער צוישטאנד, אז גרויסע אונ־טערשייד זאָלן עקזיסטירן אין דער באַ־האנדלונג פון די פארשיידענע אמונות האט ניט לאנג געקאנט אנהאלטן.

טאטזאכלאך האט דער סענאט דעם 24טן יוני, 1929, באשלאסן דורכצופירן א געזעץ מכח די אמונות, אנערקענט פון דער רעגירונג, און מכח די חתונות, אויסגע־פירט ביי לאנד ביי גייסטלאכע פון די אמונות. ערשט איצט איז דערשינען דער פולער טעקסט פון דעם דערקעט און דערווייל זעצט פארט א ספעציעלע קאמיסיע איר ארבעט צוזונדריינען א ספעציעלען געזעץ איבער די אידישע קהלות. אין דער קאָ־מיסיע באטייליקן זיך: דער הויפט ראבי־נער פון רוים, דאקטאר סאכערדאטי, דער פרעזידענט פון דער פעדעראציע פון אידי־שע קהלות אין איטאליע, אדוואקאט אסער־ני און דער פראפעסאר פון קאנאנישע רעכט ביי דעם מיליאנער אוניווערסיטעט — דר. די פאלקא.

ווי געזאגט, האט די קאמיסיע איר טעטי־קייט נאך ניט פארענדיקט. דער ערשט איצט פארעפנטלאכטער אלגעמיינער דעק־רעט באציט זיך אויף אלע ניט־קאטוילישע רעליגיעס און שליסט נאטירלאך אויך איין די אידישע. שוין פון דעם דעקרעט איז אבער צו זעען, אז אין דער צייט ווען אין געוויסע הינזיכטן, הויפטזאכלאך אין דער פארמולירונג פון דעקרעט, ווערן די ניט־קאטוילישע רעליגיעס בעסער באהאנדלט, ווערן אין אנדערע הינזיכטן געוויסע באַ־שרענקונגען געמאכט אין אמונות, וועלכע זיינען ניט חל אויף דער קאטוילישער.

אין דער קאנסטיטוציע, וועלכע דער קע־ניג קארל אלבערט פון פיעמאנט האט פארעפנטלאכט אין יאר 1848 און וועלכע איז נאך דערווייל ביז היינטיקן טאג גיל־טיק, אין איטאליענישן רייך, לייענט מען אז "דער קאטוילישער־אפאסטאליש־רוימי־שער גלויבן איז די אמונה פון דער מלוכה" און אז אנדערע אמונות זיינען "געדולדעט" (טאלעראנט). דאגעגן אין ערשטן ארטיקל פון נייעם געזעץ לייענען מיר: "אמונות פארשיידענע פון דעם קאטוילישן־אפאס־טאלישן־רוימישן גלויבן, ווערן צוגעלאָזן אין דער איטאליענישער מלוכה, אויף אזוי ווייט ווי זיי פארפאלגן ניט פרינציפן אדער מנהגים וועלכע זיינען געגעבן דער עפנט־לאכער אדרעגונג אדער די גוטע זיטן".

אויך סטיליסטיש איז דער נייער געזעץ א שריט פארווערטס פאר פארגלייך מיט'ן אלטן. די אידישע אמונה איז ניט מער "א געדולדעטע" נאר א "צוגעלאָזענע", דאס הייסט אן אנערקענטע. אָז זיך אריינצולאָזן אין עצם ווערט פון דער ערדרונג, קלינגט עס שוין סימפאטיש.

דער דעקרעט אבער איינגע אויך חיבשע באשרענקונגען פאר אידן. שוין דער ערַ־שטער ארטיקל פון געזעץ אנטהאלט פאר־אונז א גאנץ אומאנגענעמע איבעראשונג: כדי אויפצובויען א סינאגאגע אדער בית־מדרש מוז דער ראבינער, וועלכער דארף אנערקענט זיין פון דער רעגירונג, אנגעגן א בקשה צום קולטור־מיניסטער פון דאָ־קומענטאריש באוויזן. אז די געפלאנטע סינאגאגע איז ווירקלאך א נייטוועזנדיקייט און ס'זיינען פאראן גענוג מיטגליידער פון די זעלבע רעכט ווי די קאטאליקן אין זייר ערע קירכן. מיר האבן פריער דערמאנט אז די בקשה מוז אנגעגעבן ווערן ביי דעם "פון דער רעגירונג אנערקענטן ראבינער." לויט דעם נייעם געזעץ מוז דער אויסוואל פון א ראבינער באשטעטיקט ווערן פון קולטור־מיניסטער. אונטער די באדינונגען פאר אזא באשעפטיקונג איז די שווערסטע די, וועלכע פארלאנגט דאס דער ראבינער זאָל זיין אן איטאליענישער בירגער. אמת, דאס זעלבע ווערט אויך פארלאנגט פון מעדיציניש הילף. נאכהער האט די ניכע הילף אפגעפירט דעם פארוואונדעטן גור־פינקל אין שפיטאל.

דער שיסער, משה האזנפוס, האט דער־קלערט ביים ערשטן פארהער, אז מיט גורפינקלען דער'הרג'ענען צום טויט דער־פאר, וואס ער האט דערשאסן זיין ברודער מאיר.

אלע דריי פארהאלטענע פארשוינען זיי־נען געבליבן זיצן אונטער א שטארקער אפליצאיישער וואך אין ארעסט צימער. דער פראצעס איז דערווייל איבערגעריס געווארן.

פון ווארשע מעלדעט מען ווענן פאלגנדן שרעקלאכן פאל צווישן אידישע ארבעטער:

אין ווארשעווער קרייז נעריכט איז פאר־נעקומען דער פראצעס פון ארבעטער בער גורפינקל, וועלכער איז געווארן באשול־דיקט אין דערשיסן זיין קאלעגע "מאיר טשאמפעל" (אמת'ער נאמען האזנפוס), געוועזענער וויצע פרעז. פון טרעגער פאר־איין אין ווארשע.

ביז האלב איינס אזייגער נאכמיטאג זיינען געווארן פארהערט. פיל עדות. דאס פובליקום אויפ'ן האט האט זיך פארהאלטן גאנץ רואיק און דאן האט זיך דאס גע־ריכט פאראר דענט א הפסקה אויף א האל־בע שעה. דעם באשולדיקטן גורפינקל האט די פאליציי אראפגעפירט אין ארעסטאנטן צימער, אויף פרישטיק.

דאס גרויסע פובליקום, וואס איז באַ־שטאנען פון אידישן המון, האט זיך דער־ווייל פארזאמלט אין די געריכט קוילארן, און עס זיינען גענאנגען קלאנגען, אז דער באשולדיקטער גורפינקל וועט צוליב מאנגל אין באווייזן, ווערן באפרייט.

ווען די הפסקה האט זיך געענדיקט און דער באשולדיקטער גורפינקל איז געווארן צוריק ארויפגעפיט דורך די פאליציאנטן איבער די טרעפ, איז אים אימעצער אנט־קעגן גענאנגען און געפרוואווט אים שטערן אויף א ווייילע דעם וועג. אין דעם מאמענט האט איינער אין קאָרידאָר פון דער הויך דריי מאל אויסגעשאסן צום ארויפגיינדיי־קען איבער די טרעפ גורפינקל. עס איז גע־ווארן א מהומה, פרויען האבן אנגעהויבן פאר שרעק צו ספאזמירן און די גוואלדן און געשריען זיינען געווען אומבאשרייב־לאך.

אין דעם מאמענט איז גראר אנגעקומען אויף די שטיגן דער פראקוראר גראבאוו־סקי, וועלכער האט אנגעכאפט דעם שיסער און נאך צוויי פארשוינען, וואס זיינען מיט אים צוזאמען געווען.

ביים שיסער, וועלכער האט זיך ארויס־געוויזן אלס משה האזנפוס, האט די פאַ־ליץ אפגענומען דעם רעוואלווער. אויסער דעם שיסער זיינען פארהאלטן געווארן אויך ישראל שערער און פנחס קאנטער, וועלכער איז געשטאנען צוזאמען מיט האַ־זענפוס'ן און ביי וועמען מען האט אויך געפונען א רעוואלווער.

פון די דריי אויסגעשאסענע קוילן האט איין קויל געטראפן גורפינקלען אין האלז, א צווייטע אין דער זייט, און די דריטע קויל איז אריין אין וואנט.

דער שווער פארוואונדעטער גורפינקל איז אנידערגעפאלן אויף די טרעפ און איז געבליבן ליגן. באלד איז אנגעקומען דער־פרעז. פון געריכט, אויך איז באלד אראפ־געקומען דער קאמענדאנט פון דער רעזערוו פאליציי, די ניכע הילף, און מען האט דעם שווער פארוואונדעטן אריינגעטראגן אין א זייטיקן צימער און אים געגעבן די ערשטע מעדיציניש הילף, וועלכע מען האט אים אפגעפירט דעם פארוואונדעטן גור־פינקל אין שפיטאל.

דער שיסער, משה האזנפוס, האט דער־קלערט ביים ערשטן פארהער, אז מיט גורפינקלען דער'הרג'ענען צום טויט דער־פאר, וואס ער האט דערשאסן זיין ברודער מאיר.

ס'איז אמת נאך פאראן א האפענונג דאס אין די הלה געזעצן, וועלכע ווערן איצט פארבאריטעט, ווען ווערן באהאנ־דעלט אויך די פראגע פון אידישע שולן און זייערע עקזיסטענץ מעגלאכקייטן און מיט קריטיק אויף דעם געביט, וועט זיין קלוג צו ווארטן ביז דער הלה געזעץ וועט פארעפנטלאכט ווערן.

מאי, 1930, ("איטא").

מיינע פערציק יאָר לעבן

— און —

:: צוואנציק יאָר רבנות ::

פון הרב אשר זילבערשטיין

זעכצנטער קאפיטל

נאך אזא "פארלאמענטארישער" אסיפה, האט דאכט זיך, קיין זאך ניט באַ־ראַרפט דורכגעפירט ווערן, און דאך פלעגט מען ארויסגיין זונטאָג אין מארק און הערן אז — געבטן אויף דער אסיפה איז באשלאָסן געווארן אזוי־און־אזוי. דאס איז ניט נאָר געווען א נייעס פאר די וואס זיינען אויף דער אסיפה ניט געווען, נאָר אויך פאר די וואס זיינען די נאנצע נאכט אויף דער אסיפה געווען און גענומען דעם גרעסטן אנטייל, געקלאפט אין טיש, געשריען מיט זייערע לעצטע כחות, פארזי־כערט אז "בלוט זאָל זיך געגאָסן ווערן וועט שוין דווקא זיין אזוי!" אָדער "ווען ס'קערט זיך איבער די שטאָט מיט אלע שיינע אידן, מיט'ן קאָפּ אראָפּ און מיט די פיס ארויף, וועט שוין דווקאָ ניט זיין אזוי!" — אָט די זעלבע מענשן פלעגן אויך צולייגן אן אויער צום רעדל־מענשן אין מארק, הערן וואָס נעבטן איז געווארן אויף דער אסיפה. ווער־זשע האָט האָט באשלאָסן ווי עס זאָל זיין? ווער האָט דאָס צונויפגענומען די אלע קולות פונ'ם טומלעניש, די אלע ניט־דערהערטע, ניט־אָפּגעשטימטע, צענויפגעדרייטע, צונויפגעפלאָנטערטע מיינונגען פונ'ם הורהא און מיש־מאש פון ווערטער און קלאנגען און געמאכט פון זיי א פועל־יוצא מיט א באשטימטער זאך? אָבער אום צו געוואר ווערן אָט דעם סוד, מוז מען וויסן ווער עס האָט אָט די אסיפה צערופן, דאן וועט שוין קלאָר ווערן ווער עס האָט געפירט די שטאָט. און מ'דארף ניט איבעראשט ווערן געוואר ווערן, אז דער שמש — טאָ־קע דער אויבנדערמאָנטער שטאָט שמש — איז געווען די גרעסטע אנפירנדיקע מאכט אין שטאָט.

אז די שטאָט זאָל זיך פירן אזוי אָדער אנדערש, זיינען צום ערשטן פאר־אינטערעסירט די באצאָלטע באאמטע, די "פייר־אָפיסערס", זיי איז דאָס שטארק נוגע, אמאָל טאקע נוגע אין לעבן אז עס זאָל זיין אזוי אז ניט אנדערש, און שטענ־דיק ווערט דער באצאָלטער שטעלן זיינע אינטערעסן העבער פון די אינטערעסן פון דער זאך אדער וועלכע ער דינט און די באצאָלטע פון דער אידישער געוועלשאפט, אָנהויבנ־דיק פונ'ם גרעסטן און ענדיקנדיק מיט'ן שמש, וועלן שטענדיק, מיט קליינע אויס־נאמען, טראכטן פון זייערע אינטערעסן, ווען זייערע אינטערעסן באגעגענען זיך מיט די אינטערעסן פון דער קהלה. און די ארעבט פון א אידישן אָנפירער ווי פון אן אָנפירער בכלל, באשטייט ניט אין דעם ווי אזוי צו אָנפירן מיט דער מאסע, — דאָס איז נראָד ניט שווער, — די ארבעט פון אן אָנפירער באשטייט אין אָנפירן מיט די באצאָלטע באאמטע, אז זיי זאָלן ניט דרייען די דאָ אהין וואו עס לוינט זיך זיי פאר זייערע אינענע נוצן, נאָר פאר די נוצן פון דער געוועלשאפט וועלכע זיי דינען. אזעלכע אָנפירער איז אָבער דאָ ווייניק, ווייל וועמען וועלט זיך דאָס איינ־רייסן מיט יענעם? ווער ווייל זיך דאָס טשעפּען מיט א יחיד, ביי וועמען עס איז א פראגע פון לעבן; צוליב קהל וועלכן דער גוטער יאר וועט ניט כאפן, ביי וועלכן די מיידן וועלן ניט פארזיצן אָז וועלכער וועט קיינמאָל ניט אָנזעען? בעסער זיין א גוטער . . . און אויב אזא אָנפירער זאָל אמאָל ערגעץ־וואו זיין, איז חוץ וואָס דאָס ווייב וועט אים יאדען "וואָס טויג דאָס־דיר?", "וואָס דארף דיך ארן מער ווי יעדן?" "וואָס דארפסטו פארזאָרגן די שטאָט?" און "וואָס דארפסטו יענער זאָל אויף דיר ווייזענען?", וועלן שוין די באצאָלטע זעען ווי ווייט מעגלאך אים אונטערצוגראָבן און פון אים פּטור ווערן, זיי וועלן שוין געפינען אויף אים עוולות מיט חסרונות און שטעלט אייך פאָר — די מערהייט שטאָט וועט זיין מיט זיי און מ'וועט אים שוין אראָפּוואַרפן. ווען עס איז אָבער קיין שום אָפיציעלע פארטרעטערשאפט אָדער אָנ־פירנדיקע קראפט ניטאָ, דאן איז גאנץ נאטירלאך אז די באצאָלטע, די פאראינטע־רעסירטע, זאָלן אויסנוצן די געלעגענהייט פון אזא אנארכיע און זאָלן זיין די ניט־אָפיציעלע, אָבער פאקטישע אָנפירער פון דער זאך, פון דער קערפערשאפט, אָ־ער פון דער שטאָט.

פון אלע קהל'שע באצאָלטע האָט זיך אָבער קיינעם ניט געלוינט צו שפּילן די ראָל פון א קהל'ס־מאן, כאָטש ניט קיין אָפיציעלע, דאָס וואָלט געווען פאר זיי די גרעסטע געפאר, די גרעסטע סכנה פאר זייער כבוד און שטעלע. דער איינציקער וועמען עס האָט זיך יאָ געלוינט צו שפּילן אזא ראָל און ניט ריזיקירן מיט גאָרניט, נאָר א־רבא, דערפון א סך געוואנען, איז געווען — דער שטאָט שמש.

חוץ דעם וואָס ווי א שמש איז ער ניט שייך געווען צו קיין כבוד — ער האָט ניט געהאט קיין שטרייטל מיט קיין זייערענע קאפּאָטע וואָס מ'זאָל ביי אים קאָנען אראָפּרייסן, און אים האָט געלוינט צו ווערן און כאפּן צען מאָל א טאָג אין טאטנס־טאָטן אריין — ער פלעגט דערביי לאכן און כמה מאָל דערפון הנאה האָבן, ס'איז ביי אים געווען א "ספּאָרט". דאָס איינציקע פאר וועלכן ער פלעגט מורא האָבן, איז געווען פעטש. ניט אזוי אויבער'ן בזיון דערפון, נאָר ער האָט פּשוט ניט געוואָלט די קלעפּ. איז ווען ער האָט זיך שוין שטארק אָנגעזויגיי־יקט מיט קהל'שע תמאים און חברה האָבן זיך געוואָלט א נעם טאָן צו אים און ער האָט דערשמעקט אז ס'האלט שמאָל, פלעגט ער ניט בלייבן. די געפערלאכסטע צייט פאר אים איז געווען שמחת תורה צו הקפות, דאן פלעגט חברה נאָך דעם גרויסן קידוש פון האניק־בראָנפן מיט פעפער, זיך וועלן מיט אים אָפּרעכענען פאר'ן גאנצן יאָר, פאר זיינע אסיפות וואָס ער פלעגט רופן א גאנץ יאָר "בידיעת הגבאים ובידיעת הבעלי־בתים" ווען עס האָט ניט געוואוסט דערפון ניט קיין גבאי און ניט קיין באַ־לעבאָס, פאר זיין אָפּמאכן מיט די קרובים פאר א מת, וועלכן חברה האָט געקלערט האלטן דריי טעג און נעמען דריי הונדערט רובל און ער פלעגט אריין מיט א טאראַ־ראם: נעמט זיך צו דער ארבעט, באלעבאטים האָבן שוין זיך באדונגען און נאָכדעם איז מען געווער געווארן, אז קיין באלעבאָס ווייסט ניט דערפון, פאר זיין לאדן טאָג און נאכט די באַ־אָן אריינשלעפּן די שטאָט אין חובות, און נאָך אזעלכע גרע־סערע און קלענערע חטאים — דאן פלעגט ער אויסמיידן די סכנה דורך שלאף ווערן און אריין אין בעט אריין צו הקפות.

ער האָט קיין מורא ניט געהאט פאר זיינע הכנסות: פאר זיין חנוכת־געלט, מיט'ן פּורים־געלט מיט די צוויי אָדער דריי אייער וואָס ער פלעגט קריגן פון יעדער שטוב אום פסח. ווייל א חוץ וואָס די אייער אום פסח פלעגט אים קומען לויט א מנהג אין א חזקה פון די אלטע שטאָט־שמשים פאר'ן רופן פרייטאָג צו נאכט "אין שול אריין", האָט ער דאָס פארדינט מיט זיין אריינגיין מיט'ן קאָשער אייער אין קיך אריין, זאָגן "גוט־יום־טוב" און צוואוינשעווען דער באלעבאָסטע צו דערלעבן איבעראיאָר, און אזוי האָט ער כשר פארדינט זיינע זעקס גראָשן חנוכה־געלט און צען גראָשן פּורים־געלט, פאר זיין אריינקומען מיט'ן גרויסן הילצערנעם, אָדער גי־כער חלב'נעם לאמטערן, מיטן גרויסן גוטן־אָוונט און מיט'ן גרויסן גוט־יום־טוב מיט "דערלעבן איבעראיאָר" און "קאָנען גיבן מער". . .

ער האָט אויך געהאט א פּאָזיטיוון כח וועלכן זיין ניט־אָפיציעלע מאכט האָט ניט געהאט קיין שטרייטל מיט קיין זייערענע קאפּאָטע מ'זאָל ביי אים קאָנען אראָפּרייסן, און אים האָט געלוינט צו ווערן און כאפּן צען מאָל א טאָג אין טאטנס־טאָטן אריין — ער פלעגט געדענקען אז אין כמה מאָל דערפון הנאה האָבן, ס'איז ביי אים געווען א "ספּאָרט". דאָס איינציקע פאר וועלכן ער פלעגט מורא האָבן, איז געווען פעטש. ניט אזוי איבער'ן בזיון דערפון, נאָר ער האָט פּשוט ניט געוואָלט די קלעפּ. איז ווען ער האָט זיך שוין שטארק אָנגעזויגיי־יקט מיט קהל'שע תמאים און חברה האָבן זיך געוואָלט א נעם טאָן צו אים און ער האָט דערשמעקט אז ס'האלט שמאָל, פלעגט ער ניט בלייבן. די געפערלאכסטע צייט פאר אים איז געווען שמחת תורה צו הקפות, דאן פלעגט חברה נאָך דעם גרויסן קידוש פון האניק־בראָנפן מיט פעפער, זיך וועלן מיט אים אָפּרעכענען פאר'ן גאנצן יאָר, פאר זיינע אסיפות וואָס ער פלעגט רופן א גאנץ יאָר "בידיעת הגבאים ובידיעת הבעלי־בתים" ווען עס האָט ניט געוואוסט דערפון ניט קיין גבאי און ניט קיין באַ־לעבאָס, פאר זיין אָפּמאכן מיט די קרובים פאר א מת, וועלכן חברה האָט געקלערט האלטן דריי טעג און נעמען דריי הונדערט רובל און ער פלעגט אריין מיט א טאראַ־ראם: נעמט זיך צו דער ארבעט, באלעבאטים האָבן שוין זיך באדונגען און נאָכדעם איז מען געווער געווארן, אז קיין באלעבאָס ווייסט ניט דערפון, פאר זיין לאדן טאָג און נאכט די באַ־אָן אריינשלעפּן די שטאָט אין חובות, און נאָך אזעלכע גרע־סערע און קלענערע חטאים — דאן פלעגט ער אויסמיידן די סכנה דורך שלאף ווערן און אריין אין בעט אריין צו הקפות.

ער האָט קיין מורא ניט געהאט פאר זיינע הכנסות: פאר זיין חנוכת־געלט, מיט'ן פּורים־געלט מיט די צוויי אָדער דריי אייער וואָס ער פלעגט קריגן פון יעדער שטוב אום פסח. ווייל א חוץ וואָס די אייער אום פסח פלעגט אים קומען לויט א מנהג אין א חזקה פון די אלטע שטאָט־שמשים פאר'ן רופן פרייטאָג צו נאכט "אין שול אריין", האָט ער דאָס פארדינט מיט זיין אריינגיין מיט'ן קאָשער אייער אין קיך אריין, זאָגן "גוט־יום־טוב" און צוואוינשעווען דער באלעבאָסטע צו דערלעבן איבעראיאָר, און אזוי האָט ער כשר פארדינט זיינע זעקס גראָשן חנוכה־געלט און צען גראָשן פּורים־געלט, פאר זיין אריינקומען מיט'ן גרויסן הילצערנעם, אָדער גי־כער חלב'נעם לאמטערן, מיטן גרויסן גוטן־אָוונט און מיט'ן גרויסן גוט־יום־טוב מיט "דערלעבן איבעראיאָר" און "קאָנען גיבן מער". . .

ער האָט אויך געהאט א פּאָזיטיוון כח וועלכן זיין ניט־אָפיציעלע מאכט האָט ניט געהאט קיין שטרייטל מיט קיין זייערענע קאפּאָטע מ'זאָל ביי אים קאָנען אראָפּרייסן, און אים האָט געלוינט צו שפּילן די ראָל פון א גרויסן מאן, מיט'ן אָנגעזויגיי־יקטן מיט קהל'שע תמאים און חברה האָבן זיך געוואָלט א נעם טאָן צו אים און ער האָט דערשמעקט אז ס'האלט שמאָל, פלעגט ער ניט בלייבן. די געפערלאכסטע צייט פאר אים איז געווען שמחת תורה צו הקפות, דאן פלעגט חברה נאָך דעם גרויסן קידוש פון האניק־בראָנפן מיט פעפער, זיך וועלן מיט אים אָפּרעכענען פאר'ן גאנצן יאָר, פאר זיינע אסיפות וואָס ער פלעגט רופן א גאנץ יאָר "בידיעת הגבאים ובידיעת הבעלי־בתים" ווען עס האָט ניט געוואוסט דערפון ניט קיין גבאי און ניט קיין באַ־לעבאָס, פאר זיין אָפּמאכן מיט די קרובים פאר א מת, וועלכן חברה האָט געקלערט האלטן דריי טעג און נעמען דריי הונדערט רובל און ער פלעגט אריין מיט א טאראַ־ראם: נעמט זיך צו דער ארבעט, באלעבאטים האָבן שוין זיך באדונגען און נאָכדעם איז מען געווער געווארן, אז קיין באלעבאָס ווייסט ניט דערפון, פאר זיין לאדן טאָג און נאכט די באַ־אָן אריינשלעפּן די שטאָט אין חובות, און נאָך אזעלכע גרע־סערע און קלענערע חטאים — דאן פלעגט ער אויסמיידן די סכנה דורך שלאף ווערן און אריין אין בעט אריין צו הקפות.

ער האָט קיין מורא ניט געהאט פאר זיינע הכנסות: פאר זיין חנוכת־געלט, מיט'ן פּורים־געלט מיט די צוויי אָדער דריי אייער וואָס ער פלעגט קריגן פון יעדער שטוב אום פסח. ווייל א חוץ וואָס די אייער אום פסח פלעגט אים קומען לויט א מנהג אין א חזקה פון די אלטע שטאָט־שמשים פאר'ן רופן פרייטאָג צו נאכט "אין שול אריין", האָט ער דאָס פארדינט מיט זיין אריינגיין מיט'ן קאָשער אייער אין קיך אריין, זאָגן "גוט־יום־טוב" און צוואוינשעווען דער באלעבאָסטע צו דערלעבן איבעראיאָר, און אזוי האָט ער כשר פארדינט זיינע זעקס גראָשן חנוכה־געלט און צען גראָשן פּורים־געלט, פאר זיין אריינקומען מיט'ן גרויסן הילצערנעם, אָדער גי־כער חלב'נעם לאמטערן, מיטן גרויסן גוטן־אָוונט און מיט'ן גרויסן גוט־יום־טוב מיט "דערלעבן איבעראיאָר" און "קאָנען גי